

33. HOSZPOTZKY ALAJOS: A Vaskapu szabályozási munkák ismertetése. (Les travaux des portes de fer du Bas-Danube) Budapest 1900. 4°.
34. HOSZPOTZKY ALAJOS: Az Alduna szabályozása. (Die Regulierung der unteren Donau.) Különlenyomat a magy. mérnök- és építész-egylet közlönyének 1900. évfolyamából, Budapest 1900.

IRODALOM.

LŐRENTHEY IMRE: *Budapest pannoniai faunája*. Palaeontographica. XLVIII. Stuttgart 1902. — 158. old. (4°), 13. tábla, német.

E terjedelmes munka két részből áll. Az első Tinnye és Budapest-Kőbánya (sertéshizlaló kútja), a második Budapest-Rákos és Budapest-Kőbánya (téglagyár) faunájának és a lelőhelyek geológiai viszonyainak leírását tartalmazza. A munkához írt előszavában megokolja a szerző, hogy a «pontusi emelet» elnevezés helyett miért alkalmazza a «pannoniai emelet»-et.

I. A tinnyei homokgödörből és a kőbányai disznóhizlaló kútjából való fauna, mely nagyobb mennyiségben ostracodákat is tartalmaz (szerző ezeket nem írta le), oly szintből származott, a melynek faunája még alig ismeretes és melyet BRUSINA a pannoniai emelet legfelső szintjével ellentétben *lyrcea*-horizontnak nevez. E faunával egykorú, behatóbban tanulmányozott faunák a kobersdorfi, melyet HANDMANN, a ripanyi és markuseveci, melyet BRUSINA és a perecseni s a szilágysomlyói, melyet szerző írt le.

A tinnyei fauna eddig ismertetett 12 faja szerző gyűjtései után 81 fajra és változatra szaporodott, a melyek között 17 faj és 6 varietás vagyis 31%-a a biztosan meghatározható 74 alaknak új. A kőbányai biztosan meghatározható 39 alak közül 3 faj és 1 változat, tehát több, mint 23%-a az összes puhatestű faunának új. A mi a tinnyei fauna jellemét illeti, föltűnik, hogy itt csupán egy *nonionina* (valószínűleg *N. granosa*, D'ORB.) fordul elő, míg a kőbányaiban 4 faj foraminifera van. A fauna főtömegét a molluskák képezik, melyből Tinnyéről 79, Kőbányáról pedig 36 faj van; ebből az első helyről 58 faj és változat gasteropoda és 22 pelecipoda, a másiktól ellenben 31 gasteropoda és 9 pelecipoda származik. A gasteropodák között a melanopsisok, a pelecipodák között a congeriák vannak legnagyobb számban. Mindkét lelet helyen lokális alakok is vannak. Ilyenek a tinnyei faunában a legtöbb congerián kívül az *Unio Vásárhelyi*, LŐRENT., *Papyrotheca mirabilis*, BRUS. számos melanopsis, a bythinellák és egyéb alakok; a kőbányai faunában a foraminiferák legnagyobb része, *Limnocardium minimum*, LŐRENT. stb. E fauna specialis jellemét képezik: az elliptikus (és nem köralakú) harántmetszetű oryocerasok, az indiai recens alakokra emlékeztető planorbisok, az Aral-, Baykal- és Kaspi-tóban és China édes vizeiben élő hydrobiidák és sajátos kistermetű limnocardiumok.

II. A rákosi és kőbányai agyaggödörökből származó fauna a kőbányai disznóhizlaló kútjából származótól abban tér el, hogy fiatalabbnak látszik. A gerinczeseken és ostracodákon kívül 35 fajból áll, a melyek közül 8 új és 7 meg nem határozott vagy meghatározhatatlan van. Az így fönmaradó stra-

tigraphiai szempontból értékkel bíró 20 faj közül 15 olyan, a melyek eddig csak magasabb szintből voltak ismeretesek; a többi 5 faj közül négy alsóbb és felsőbb szintben is előfordul és csupán egy, a *Planorbis solenoëides*, LÖRENT., ismeretes tisztán alsóbb szintből. E fauna uralkodó alakjai: *Mikromelania?* *Fuchsiana*, BRUS., *Pyrgula incisa*, FUCHS, *Limnocardium subdesertum*, LÖRENT., *Congerina unguia-caprae*, MÜNST. és még vagy hat faj. Különös érdekességet kölcsönöz e faunának az a tény, hogy 3 faj: a *Hydrobia scalaris*, FUCHS, *Valvata kúpensis*, FUCHS és *Valvata minima*, FUCHS a megarai (Görögország) pliocén édesvizi rétegekben is előfordul s így e két távolfekvő lelethelyet némiképp egymáshoz közelítik.

A kőbányai és rákosi téglagyárak agyaggödreiben, valamint a Balatonfüreden tett tapasztalatok hivatottak arra, hogy a magyar korona területén elterjedt pannoniai lerakódások taglalására némi fényt vessenek. Ezek szerint Közép-Magyarországon a felső-pannoniai emeleten belül legalul van a *Congerina Partschii* tömeges föllépése által jellemzett szint, mely fölfelé átmegy a *Cong. unguia-caprae* nagy tömegével bíró szintbe s azzal annyira összeolvad, hogy a kettőt egy szintnek lehet tekinteni. Erre következik a *Cong. balatonica* nagy mennyiségétől és a típusos *Cong. triangularistól* jellemzett középső szint, a melyre az eddig legmagasabbnak ismert szint van települve, ennek ismertető jelei: a *Cong. rhomboidea*, M. HÖRN., *Cong. croatica*, BRUS., *Limnocardium Schmidii*, M. HÖRN. és a *Limnocard. cristagalli*, ROTH alakkörébe tartozó, BRUSINÁTÓL a *Budmania* alnembe sorozott formái. E három szintet a nagy termetű congeriák és limnocardiumok oly szorosán kapcsolják együvé, hogy őket a felső pannoniai emeletbe lehet összefoglalni, ellentétben avval az emelettel, a melyet a tinnyei, a kőbányai (sertéshizlaló kútja), perecseni, szilágysomlyói stb. sajátos faunák, a specificus mikrofauna, valamint a melanopsisok nagy száma jellemez. E rétegek és faunák valamennyie alatt a legalsó emelet fekszik, a melyet szerző az erdélyi részekből és Szilágysomlyóról írt le s a melynek főjellemvonását a vékonyhájú alakok képezik. Ide tartoznak a Mecsek-hegység oryoceras-tartalmú márgái és a tinnyei alsó agyagos rétegek, a melyekben a *Pisidium costatum*, GORJ.-KRAMB. és *Pis. protactum*, GORJ.-KRAMB. alakkörébe tartozó pisidiumok és a *Congerina banatica* alakkörébe tartozó congeriák (talán a *C. banatica* maga) fordulnak elő. Az alsó emeletbe állítja azokat a rétegeket, a melyeket sokan a «præpontusi» illetve «mæotiai» emeletbe helyeznek; Magyarország pannoniai rétegeiből egyelőre legfeljebb a szakadátiakat tartja az orosz mæotiai emelettel æquivalenseknek, de mégis inkább hajlandó őket, — úgy mint KOCH ANTAL tanár — a szarmata emelethez, annak legfelsőbb szintjeként, mint az alsó pannoniai emelethez számítani.

A munkához 13 remekül sikerült tábla van mellékelve, melyeken szerző részben az új fajokat és változatokat, részben pedig azokat az alakokat ábrázolja, melyeket BRUSINA Markusevecről felsorol, de sem szabályszerűen le nem írt sem nem ábrázolt, ezeket szerző le is írja és ábrázolja is. Végre néhány alak javított rajzát közli, mint pl. a *Melania* (*Melanoides*) *Vásárhelyii*, HANTK.-ét.

GÜLL V.